

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Obrtnija in rokodelstvo na Dolenjskem.

I.

Človeštvo po širokem svetu redi kmetijstvo, obrtnija in trgovina. Srečno je ljudstvo v onih deželah, kjer mu grunt, ruda, rokodelstvo, fabrike in še velika kupčija donajajo obilnega zaslužka. So take dežele; se ve da je njih število majhno. Mnogo je pa takih, da si pomagajo le z enim imenovanih virov, n. pr. veliki Ogerski deželi donajša le kmetijstvo veliko lepih dohodkov. Kranjska dežela se žalibog ne more hvaliti ne s svojim kmetijstvom, ne z obrtnijo, ne s trgovino; niti eno niti drugo ni veliko. O Dolenjskem velja ravno to, vendar je kmetijstvo, osobito vinoreja pri nas še najboljše, kar imamo. Kako je pa z obrtnijo, o tem hočemo obširnejše govoriti. Podlaga obrtniji, industriji ali rokodelstvu so rude, ki v zemlji tiče. Izdelovanje rud v razno orodje je po vseh deželah naj živahnejša industrija. Rud Dolenjci veliko nimamo, zato se obrt pri nas ni razvila. Drugi pogoj obrtniji so vode, da gonijo stroje, in cenó gorivo (kurivo), ki isto opravlja. Tega Dolenjci tudi nimajo v veliki meri; torej se obrt ni mogla razviti. Sila in revščina pa ni Dolenjca nikoli gnala, da bi se moral poprijeti kakošnega rokodelstva; kajti lepa in še precej rodovitna zemlja mu je toliko rodila, da ga je za silo preživila; ostal je torej do današnjega dne kmet, poljedelec, živinorejec, vinogradnik in sadjerejec. Ali torej ni bilo pri nas nikdar nič obrtnije? Ali imajo torej tisti prav, ki nam dolenjsko železnico radi tega odrekajo, ker ni pri nas obrtnije in obrtnijskih izdelkov za izvažanje v druge kraje in dežele? Mala je zdaj dolenjska obrtnija, ali bila je nekdanj večja. Koliko je istih večjih obrtnijskih podjetij, ki so pred nekaterimi leti stala, a so se zdaj opustila. Le nekoliko jih hočemo naštet. Dolenjske fužine, kovačnice v Dvoru pri Žužemberku in v Gradacu pri Črnomlju so stare (Dvorske kacih 100 let), in so imele v prejšnjih časih veliko več dela nego dandanes. (V Gradacu se je vse opustilo.) Fužine so bile tudi pri Zagradcu, od koder so se l. 1857 prestavile v Ponikve pri Turjaku, pa se tudi ondi niso mogle

obdržati. Pri Št. Janžu (v radeškem okraji) je bila cinkova fabrika, v Soteski je bila svoje dni pivovarna, v Žužemberku papirnica. Velike žage na vodo s turbinami so bile v Statenbergu pri Mokronogu, v Impolci pri Krškem, v Ponikvah pri Turjaku, v Radečah je bila tovarna za milo itd. Pri Čatežu ob Savi so bile svoje dni tudi umetne opekarnice, ki so izdelovale tako imenovano terakotno robo; bile so v Belem Kamnu; enake pa menda tudi pri Impolski graščini, v Artu. A vse to podjetje se baje ni obneslo.

Vse to in drugo kar nam še znano ni, je preminulo; ni se moglo obdržati. Kako je z veliko obrtnijo dandanes po Dolenjskem? Fabrike imamo prav za prav samo tri, a od teh treh se bo menda ena opustila, namreč steklarnica pri Kočevji. V Dvoru je plavilnica železne rude, livarnica in delavnica železnih orodij. Izdelujejo: recimo: železne mostove, cevi, plosčke, razpela, pa tudi parne kotle in dr. Ondi imajo moči za 19, 15, in 13 konjskih sil. Iz okolice, bližnje in daljne, privažajo kmetje železno rudo, katera se sem ter tje dobiva, a nima v sebi dosta železa. Za kurivo rabijo na Fužinah oglje, katero dobivajo iz bližnjih velikih gozdov. V prejšnjih letih so veliko več izdelali in zaslužili; zlasti v letih 1850—1860 je bil lep zaslužek. Stanje teh fužin, delavcev in ljudstva na Dvoru in okolici je lani v „R. Gl.“ kaj živo opisal popotnik s sledečim sestavkom, ki ga tukaj podajemo.

Krko, ki tožno, mirno po dolenjskeji zemlji teče, malokateri tujec pozna; inostranci poznajo le rake iz Krke, pa še teh ni več. Malokdo pozna dolino ob Krki od Vavte Vasi in Fužin do Žužemperka navzgor. Narava je tu v Krki na veliko mestih naravne jezove napravila; velika naravna moč Krke, ki bi se dala porabiti drugod v milejših okoliščinah v sto in sto dobrot, je tukaj le malo porabljena. V naši dolini in v okolici se najde prst, ki železo v sebi hrani; dosti bi bila vredna ta prst kje drugod, samo ne na pozabljenem Dolenjskem. Fužine imamo, lastnina so kneza Auersperga; v njih pripravljajo železo ter železne kovine. Rude ne zmanjkuje, (dobilo bi se je) za veliko tovarno. Ali ta reva je: kam

z železom? Vožnja do Ljubljane ali Krškega je prebito dolga, draga. V Kočevje, kjer je dosti premoga je 10 ur hoda; bliže premoga zdaj ni. Dovažanje premoga je neznano drago; oglje, ki se zdaj pri pripravljanju železa uporablja, malo preveč stane. Akoravno so gozdi blizo in ceni ko borovnice, se naša tovarna za pripravljanje železine in železniška industrija ne more razširiti, ne more to postati, ko drugod, koder je prevaževanje hitro in ceno.

(Konec prihodnjič.)

Kratko potovanje.

(Konec.)

„Kakor je nekdanj Srakar prerokoval“, govore dalje oče Grogé, „tako se je res zgodilo“. V hribu ali gozdu les in stelja veliko bolj rase kakor poprej ko je kravji zob vse sproti odgriznil. Sosedje vsaj veste, kakošen je bil naš „stari boršt“ ali „pod gradiščem“ kakošen pa je sedaj! — Po ravnem pa, prijatelj, kamor lahko vidite od todi skozi okno, je bila naša „gmajna“ — kakoršnih imate baje po Dolenjskem še dovolj. Rasel je le kakov grm, kterege je pa kakošen lačnež posekal, predenj si mogel dobiti iz njega pošteno toporišče, praprot in nekaj pomandrane trave. Bila je ta gmajna res za našo živino celo leto prav posten dan. Sedaj imamo doli njive in travnike, pridelamo sena, detelje, žita in družih rastlin. Gotovo mi bode pritrtili sosede, če pravim, da nam daje sedaj uni svet več kakor štirikrat toliko dobička, kakor pa ga je dajal poprej.

„Kaj pravite, štirikrat!“ odvrne moj brat „oče so mi djali včasih, da jim gotovo nese desetkrat več“.

„Jaz tudi trdim, da donaša desetkrat več,“ dé zopet Rbežnik.

„In vendar Janez,“ pravim jaz, „je na ravnem Dolenjskem še toliko gmajn ki bi bile lahko najlepši travniki, najboljše njive, ter bi nesle več kakor desetkratni dobiček Dolenjcu, ki tako težko davke plačuje. Kolikokrat sem se uže jaz jezil nad grmičjem pri Šent-Jernej, pri Dobruškej vasi, okrog Kostanjevice in po veliko krajih ob dolenskej cesti! — Okoli tvojega domovanja ga tudi ne manjka Janez!“

„Res je taka!“

„Ali to še ni vse,“ povzamejo besedo stari Grogé, ko so si bili poprej privoščili dober požirek dolenskega vinčeka. — „Na paši se nam je marsikaka živina ponesrečila: to je pičil gad — in poginila je; una si je zlomila nogo; tretja je pala čez skalo, v prepad ter poginila. Samo meni se je tako ponesrečilo šestero goved — in vam sosedom, — ali vašim očetom, ker prejšnjih gospodarjev, mojih vrstnikov uže ni — pa se jih je poškodevalo še mnogo več. V hlevu za goved

ni tolike nevarnosti. To kaj ne sosede, so vzroki, da ga ni ne enega več med nami, ki bi zagovarjal pašo po hribih.“

„Ej,“ se oglasi Rbežnik „oče nekaj ste pa vendar pozabili, gnoj! gnoj!“

„Vsaj res! gnoj, gnoj!“ dejó zopet oče, „koliko se ga je poprej raztrosilo na paši, po cestah, ulicah in drugod, ko ni nič koristil. Ali sedaj, glejte Janez, kakov kup ga ima tam-le naš sosed Kobé. — Poprej smo imeli malo njiv in še te smo slabo gnojili, ker so goveda gnoj drugod stresala, rodilo nam je slabo, tedaj imamo njiv veliko več in gnojimo jih boljše — zato nam pa tudi donašajo več dobička.“

„Zato“ začne počasni Jurež, „zato tudi paša po ravnem sedaj pri nas nima več kredita, čisto je zavržena. Ljudje pri nas so prepričani: prostor ki je na paši preredit komaj 4 ali 5 krav, preredi sedaj lahko trideset goved skozi celo poletje, gospodar ima pa zraven še lep kup gnoja pri hlevu, ki je kmetu zlato.“

„Prav imaš Jurež,“ odvrnejo stari Groge, „na travniku, kterege si napravil iz gmajne, dobi kosa več kakor kravji gobec, pa nič ne poteptá. Nekaj si pa naredil njiv. Te ti dajo slame za rezanico — deloma pa tečne detelje. Vsak gospodar pa vendar vé, da na enako velikem prostoru prirase več detelje kakor sena, koliko pa še le več kakor poteptane trave na paši!“

„Ali tedaj nikjer več ne pasete?“

Do zadnjih let so še nekteri pasivali po travnikih in senožetih, jeseni ko se je uže otava pokosila. Ta paša pač ni škodljiva ob suhem vremenu; ali ob mokrem škoduje mnogo, ne prinese pa ne Bog vedi kaj. Tudi tako pašinjo sedaj mnogi gospodarji opuščajo, da bi pa kar navskriž pasli po pokošenih travnikih jeseni, se pa sploh brani.“

„Jaz uže ne dam nikdar več pasti,“ pravi Rbežnik, „škoda je gnoja, dobička ni veliko — otroci se pa navadijo na paši postopanja, lenobe — včasih pa še kaj hujega, kar jim škoduje za celo življenje. Sploh pa, sem prepričan jaz pa menda vsi moji sosede, da je za pašo kraj samo tam, kjer ni za koso. Kjer pa ti je kositi mogoče, tamo nikar ne pasi!“

„Veste kaj, ljubi prijatelji,“ modruje naš Janez, „kar sem pri vas videl in slišal, me je popolnoma preverilo, da paša ni tista zlata žila, kakor Dolenjci mislijo. Jaz bodem precej silil in naganjal svoje sosesčane, da se „gmajna“ razdeli. Potem se bom pa ravnal prav po vašem zgledu; iz gmajne mora biti travnik in njiva; rezal bodem rezanico — na pašo pa mi sinček govedi več ne bode gonil.“

„Prav imaš Janez, ne bode ti žal. Da bi se le kmalu razdelila vaša „gmajna!“

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Včasih človek komaj čaka, da prime pero ter zapiše kakovo novico — vsaj vé, da se novice rade beró. Ali danes je drugače; novic je veliko, težava je, ktere naj odberem, da bodo po volji našim bralcem. Poskusimo: pred seboj imam mnogo lončkov — iz vsacega nekaj vzamem, pa bode.

Državni zbor na Dunaju je 22. junija sklenil svoje posvetovanje. Delalo, govorilo in jezilo se je mnogo — velikokrat prav za prazen nič. Vendar moramo reči, da je vkrenil več dobrega; škoda le, da so ga nemško-liberalni poslanci dokaj ovirali. Z našimi slovenskimi poslanci smemo biti zadovoljni: govorili so za nas pri vsakej priliki, ter odkrivali rane, ki nas skelé v gospodarstvu, v šoli, v uradu. Izročili so več prošenj, zlasti z Dolenjskega, da naj se odpiše davek zarad vremenskih nesreč — toče in slane.

Zloglasni „šulferajn“, ki želi slovane ponemčiti, zraven pa tudi malim vero iztrgati iz nežnih src, preseda uže poštenim Nemcem samim. Na Nižjem avstrijskem so ustanovili društvo, ki mu bode delalo nasproti s tem, da bo skrbelo za prave krščanske šole. Če je pa temu tako, ali ne bodemo potem mi Slovenci radi pristopali k družbi sv. Cirila in Metoda, ki ima namen, podpirati slovenske in „krščanske“ šole?

Kaj je novega po širokem svetu?

Črnogorski knjaz je pred kratkem potoval po Dalmaciji iz Kotora v Reko.

Srbi razkolniki so imeli v Karlovcih svoj cerkveni zbor. Čuje se, da so sklenili pogajati se, kako bi združili se z anglikansko luteransko cerkvijo. Ako je to resnica, je pač nespamet velika — zakaj ne vidijo Rima, od ktereга so se odtrgali!

V **Bulgariji** se prvič posvetuje sobranije ali državni zbor združeno iz severne in južne Bulgarije. Knez ima v njem veliko večino; oklicali bi ga bili za kralja, ako se ne bi bil on temu naravnost ustavil. Vé namreč, da bi Rusi tega ne trpeli, ker ga še vedno pisano gledajo.

Rusija si je napravila v Črnem morju mogočno vojno brodovje. Bolehni možiček Turek se trese za lepo svoje mesto Carigrad. Bode menda malo pomagalo — imel ga dolgo ne bode, naj ga pohrusta vže Rus ali pa kdo drugi.

Zadnjič vse smo povedali, da so v **Mona-kovem** odstavili bavarskega kralja, ker mu je pamet opešala. Peklo je to ubozega kralja tako, da je skočil v neko jezero. Zdravnik Guden ga je hotel rešiti, ali močni kralj ga je zgrabil ter držal pod vodó, da je utonil — potem je pa v globočej vodi utopil še sebe. Zapustil je več

milijonov dolgov. Sedaj so oklicali za kralja njegovega brata Otona, ki pa tudi nori. Mesto novega kralja bode bavarcem vladal princ Luitpold.

Na **Angležkem** niso hoteli sprejeti postave Gladstonove, po ktereј je hotel ta minister popraviti krivice, ki se gode vže blizo 300 let katoliškim Ircem; minister je pripravil kraljico, da je razpustila državni zbor ter zapovedala nove volitve. Morda bode imel Gladston pri novoizvoljenih več sreče.

Kraljica Angležka vlada vže 50 let.

Francozi so izgnali prince, katerih se bojé, da bi se ne polastili francoskega trona ter konec storili republiki. Reč jim bode skoraj gotovo malo koristila — ker principi tudi zunaj ne bodo mirovali — sploh pa v lepeј Franciji ne bode lahko miru, dokler kralj ne prime žezla v roke.

Po **Italiji** še vedno razsaja kolera. Tudi v Trstu so umrli menda štirje; bil je sedaj nekaj časa mir, ali sedaj ste zopet dve osebi zboleli in umrli.

Grki so slednjič vendar postali ubogljivi otroci ter orožje odložili. Bila je pa tudi res kaj nevarna šiba, ki jim je pretila po evropskih vladah!

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

. Da se trte pomladanskega mraza obvarujejo, je dobro, da se visoko obrezujejo. No! Dolenjci to radi storé! V vinstvu velik strokovnjak g. Babo v Klosterneuburgu je v tem smislu pisal nedavno v svojem časniku „Weinlaube“. Kadenje, dim, pravi, le malo izda.

(Uni dan smo priporočali nizke — je uže križ. Nizke rade pozebejo pomladi — visoke popokajo po zimi. Nova šola bode o tem več povedala. Vredništvo.)

. Vsaka zemlja ni za vsako seme! Pšenica ljubi težko ilovnato in srednjevlažno zemljo, rž ima rajše pšenično zemljo, za ječmen je boljša apnena ali glinasta, ovsu zadostuje malo ne slehrna, koruzi ugaja posebno mastna in najbolj pognojena zemlja, ajda ima pa rada rahlo in dobro, rovišča in prekopani lazovi so jej najljubši. A sicer skušnja sama kmeta najbolj uči; posvetuj se pa s skušenimi kmetovalci iz svoje okolice. Sej žita redko, detelje in rastline za klajo pa sploh gosto. Gosto žito rado polega, ker ima premalo utrjeno slamo, bilko. Iz gostega ječmena ni nikdar kaj prida žetve upati. Če je še tako redko posejan, skoro se čvrsto obraste in lepo hiti v klas. Premisli tudi, da pri pregosti setvi mnogo blaga zavržeš. Za tretjino sploh se pregosto seje, kar čisto nič ne koristi, vendar pa vspešni rasti rastlinic nasprotuje, saj mora imeti

vsakatera rastlinica dovolj prostora; ob enem pak je ta tretjina sémena zavržena. Če poseješ v leti le 30 mernikov žita, prihraniš ga lahko če ne 10 vsaj 5 mernikov, in to je že lep dobiček.

. Žanji, kakor hitro je žito zrelo! Prezrelo žito se rado osiplje. — O žetvi in košnji je potreba raznega kmetijskega orodja. Trudoljubivi in skrbni gospodar pripravlja že po zimi vse orodje za poletni čas. Pripravlja ob zimskem času, kadar nimaš drugega dela, na podu iz slame povezila, katera dobro shrani, in po leti ob žetvi jih namočiš pa jih moraš takoj rabiti. Koliko zamude je manj z ženjicami! Ozimno pšenico sej precej zgodaj na deteljišče ali na praho. Jara pšenica se seje zgodaj na spomlad, najbolje na zemljo, kjer je bil krompir, repa ali zelje. Najboljše vrščenje je: prvo leto kuha, drugo leto jaro žito, tretje leto detelja, četrto leto ozimina. Ječmen in rž sej še pred pšenico, najbolje meseca oktobra in na vsak način pred vsemi svetimi. Koruzi orji globoko. Kaj dobro storiš, če jej zemljo pred zimo preorješ.

Poljedelstvo.

Ne pozabi na gips, kateri ima moč zvezavati iz gnoja puhteče redilne drobce. Potrošaj ga po gnoji v hlevu, kakor tudi na gnojišču. Kako velike vrednosti je gips, pričati se moreš iz naslednje poskušnje. V hlevu neke kmetijske šole se je vsaki dan nekoliko funtov gipsa po gnoji potrosilo. S tem gnojem, ki je potem še nekoliko tednov ležal na gnojišči, pognojila se je polovica njive, druga polovica pa le z navadnim negipsanim gnojem. Že jeseni se je na levi polovici kazala rž temno-zelena in hitrejša v razvitku; pa še dokaj očitnejši vspah videl se je v spomladi. Rž bila je višja, močnega stebela, ni plegala ter je imela polno klasje. Podoben rži je bil oves z deteljo. Tudi oves je bil na levi strani lepši in je imel več zrnja ter je bil težji kakor na desni strani. Najočitnejši pa je bil vspah pri detelji. Že prva detelja je bila 45 centimetrov visoka na levi strani, na desni strani pa, kjer ni bilo gnojeno z gipsanim gnojem, bila je prva detelja tako majhna, da ni bila skoraj za košnjo. — Prav tako imamo v gnojnici, katera se silno zanemarja ter se pogubno steka po cestah, velik gnojilen zaklad. Zato napravljajmo obzidane gnojnične jame, v katere naj se zbira gnojnica iz gnojišča in iz hleva. Čudovito moč nam kaže naslednja resnična prigodba, katera se je pripetila na Češkem. Prišel je v neko vas popoten kmetijski učitelj in je kmetovalcem svetoval, bolje paziti na gnojnico, katero naj bi pridno zbirali v neprodirnih jamah, navlašč za to napravljenih. Le pivovar je slušal dobri navsvet, izkopal jamo za gnojnico in jo vozil na svoje polje. Nekega dne peljal je na sanéh njegov

hlapec gnojnično lodrico. Sani na ledenem poti se zmuznejo, gnojnični sod se stoči raz sani ter se razteče slučajno na sosedovo njivo z deteljo posejano. Ta sosed pa je bil tudi jeden tistih, ki so se norčevali s popotnim kmetijskim učiteljem zaradi gnojnice. Prav ta kmet je rekel, da gnojnica je le škodljivi slabi del, ki se izcedi iz gnoja, kateri je potem toliko tečnejši in koristnejši. Silno nevoljen je bil, ko je zvedel, da je pivovarjev hlapec bil tako neroden, prevrniti gnojnico prav na njegovo njivo. Drugače pa je sodil, ko je videl v spomladi oni kos deteljišča silno lepo razvijati se. Bila je detelja še jedenkrat tako visoka in gosta, kakor druga, do katere ni gnojnica pritekla. Tudi druga košnja se je jako dobro sponesla. Po deteljišči posejal je rž; zopet na rži je videl tam, kjer se je raztekla gnojnica, čudovit razloček. Vstavljali so se ob nedeljah kmetovalci in se čudom čudili! Tudi tu se je zopet vresničila stara prislovice, da je malokedaj nesreča brez sreče. Pivovarjeva izguba je drugim služila na vzgled. Sosedje so ga posnemali in kakor mravljinici so pridno kopali in zidali jame za zbiranje gnojnice in vsa vas je sedaj preskrbljena z gnojnico, katero polivajo po deteljiščih in travnikih. Poskusi tudi ti in prepričaj se gotovo o dobroti gnojnice, katera ti bo pomnožila kopico detelje in sená. Prav dobro postrežeš tudi detelji, če jo potrosiš s par centi gipsa. To pa imaš storiti le ob vlažnem vremenu pozno jeseni ali zgodaj v spomladi. Potrosi prvič le jeden del deteljišča, da vidiš razloček med gipsano in negipsano deteljo. Vgoden vspah in lep dobiček te bode že pripeljal na to, da ne bodeš potem nikdar več opustil gipsanja. O gnoji bi se dale napisati debele bukve, a tega spisa nam ni moči tako zeló razširiti, da bi o tej važni reči še govorili. Zató iz nova povdarjamo: Pazite na gnoj in ravnajte prav z njim!

Piše se nam:

Od Sv. Križa pri Kostanjevici 20. jun.
— Včeraj smo obhajali pri nas jako žalostno slovesnost: položili smo k zadnjemu počitku blazega komaj 22 let starega mladeniča g. Janeza Oštirja, ljubljanskega bogoslovca, ki je umrl po mučnej bolezni tukaj pri svojih stariših.

Ranjki naš rojak je bil ves mladenič po božji volji; ljubeznjiv in prijazen proti vsacemu, veren in pobožen, v resnici ponižen, zato ga je spoštoval in ljubil vsakdo, ki ga je poznal. Mi farani smo se veselili, da bomo imeli kmalu vendar duhovna iz svoje srede — doslej ga ni nobenega iz naše fare. — To pa smo pričakovali tem bolj, ker je bil pokojni gospod priden kakor mravlja — stanoviten kakor jeklo v vsa-

kej reči, katero je pričel. Toda bleda, neusmiljena smrt nam je hipoma vzela vse lepe nade. Ali ne le nam se je zgodila s tem britka zguba, marveč celemu Slovenstvu, zlasti pa še Tebi, uboga Dolenjska. Ranjki g. Janez je imel namreč razun družih darov tudi dar pisati za nas uboge Slovence. Uril se je v tem vže sedaj neprestano; brez dvoma bi bil storil veliko dobrega s pisanjem za slovenski narod — ter bi bil tako počastil zlasti Dolenjsko, ki ima doslej še primeroma malo znamenitih mož, ako mu ne bi bila neizprosna smrt iztrgala peresa iz roke!

Ker je bil naš g. Janez tako vrl, pač ni čuda, da je bil tudi pogreb res tak, kakoršnega pri nas nismo še kmalu videli. Pokopal je ranjkega g. dr. Marinko iz Novega mesta ter imel primeren ogovor do obilih pogrebcev, prišel je razun tega še sosednj gospod, iz Ljubljane pa pet gg. bogoslovcev, ki so pokojnemu g. tovarišu zapeli nekaj milodonečih, tužnih pesem v slovo. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Ribnice 8. junija. — Veliko se je že govorilo po veleslavnih zbornicah, kakor tudi pisalo po časopisih, kako bi se v okom prišlo nezaupanju vrednim zakonskim zvezam.

Vsaki razumni gospodar, bo pri svoji stavbi gledal na to, da za podlago vloži zaupanja vredne stvari, sicer se bo stavba na slabo vloženem temelju jela nagibati, in gospodar ne bo imel niti veselega pogleda, še menj pa zaželenega vžitka.

Enako se godi v človeški družbi, za njen razvoj, da bode koristna občini, deželi in državi, je neobhodno potreba, temeljite poštene podlage.

Kakor gotovo solnce bogatina in reveža ogreva, tako gotovo se tudi od nebogatih ljudi, dobra poštena človeška družba pomnoži. Zato mislim, da ne bi bilo prav, ako bi hoteli omejiti ženitovanje samo po visokosti premoženja, marveč naj se gleda le na to, je li dotični lepega vedenja, pošten, priden dninar, hlapec, ali rokodelc, da se pokaže da bo zdrav in obče koristen ud človeške družbe, — takim naj bi se pripoznavalo prosto ženitvanje. In to naj bi določevala v prvi vrsti občina po poštenih svodokih; stranke naj bi imele pa prosto se še na višjo politično oblast pritožiti, ako bi kateri ne vgajalo pri prvi.

Več let opazujem razvoj in nepoštene razvade človeške družbe, razvidno je da prav velikokrat so stariši svojih lastnih otrok največji pohujšljivci in sovražniki njihove sreče.

Mladi Janezek pri kakih 14 ali 15 letih bi se moral učiti poštenega dela — ali glej, pohujšujejo ga stariši: No Janezek! pa se kaj postavi, ko greš k maši, da bodo ljudje vedli da si tudi ti. — Ker je pa pri takih v mošnjici

večkrat suša, je mati toliko predrzna, da gre k sosedu kake solde na posodo iskat, ali si jih skuša drugače pridobiti da bi se Janezek postavil, ko bi ga kaki frakeljček spil in pa cigaro med zobe vtaknil!

Po takih maternih postrežbah začne Janezek kmali svojo glavico po konci nositi, kakor kaki prazen ržen klas. Tak prevzetnež se nobenega pravega dela noče lotiti, še manj pa gre h kakemu poštenemu rokodelskemu mojstru za učenca.

Naposled si izvoli krošnarijo ki je danes beračija. Ko ta ne nese, mati ga tudi dalej podpirati ne more, si misli: oženil se bom, tako ko drugi da me bo živila. Začne pregrešno znanje delati, da bi le svoj namen dosegel — po ženitvi se začne pa pravi pot. —

Tako in enako se razjeda pravi temelj človeške družbe. Taki malovredni zakoni niso nobenega zaupanja vredni, se sklepajo na največo škodo njihovo in so prav škodljivi črvi soseski, deželi in državi. —

Ako bi bila pa omejitev ženitvanja postavno določena, tako, da se bodo le zaupanja vredni ljudje ženili, bi marsikateri stariši, pri izreji svojih otrok mehkužnost opustili in bi jih pridnosti vadili, o pravem času tudi fante opozorili, še oženiti se ne boš smel, če ne boš priden in zaupanja vreden. Odstranili bi tako marsikatero neugodnost od svojih otrok, in tako bi se pričela prava in poštena podlaga k razvoju človeške družbe, le škoda je, da nimamo tako obče koristne postave.

Iz Ribniškega okraja 20. junija. — Naznanim vam, da tudi pri nas je maja meseca suša zlo pritiskala tako da bomo živinske krme prav malo imeli. Sedaj nam je ljubi Bog dež poslal, ki nam je prav dobro namočil, polje kaže lepo in sadno drevje obeta bogato letinjo.

V zadnjem listu „Dol. Nov.“ 1. junija jo je dopisnik iz Sodražice pri Ribnici prav dobro pogodil. Sramota je za celi okraj da je dotična cesta v tako slabem stanu. Ali dopisnik je pozabil omeniti ceste, katera derži iz Sodražice, Žigmarice na Goro in Loški Potok, ki je le še slabša, prav podobna bosniškim cestam.

Iz Krškega. — V Vašem listu od 15. Junija 1886 števil. 12 berem v dopisu iz Krškega, da bi trebalo mestnim očetom in zastopnikom Krškim za olepšanje mesta tukaj pri nas kaj storiti. To so prav lepe in dobre želje, ali po pravici Vam moram povedati, da ste glavno reč pozabili, ki ne bi koristila samo Krškemu, ampak tudi ubogemu kmetu.

Zavoljo dolgotrajne suše, je pri nas marsikateremu kmetovalcu srce upalo, da ne bo mogel prihodnjo zimo svoje živine prerediti, ker

so večinoma po rebrih vsi travniki goli in se bo nakosilo sila malo sena. Živinsko ceno je to tako ponižalo, da se revni kmet ne ve kam obrniti, da bi pri kupčiji kaj pridobil in s tem plačal svoje davke.

Ta nizka živinska cena pa pride le našim mesarjem v korist, ker oni meso ravno tako drago prodajajo kakor v dragini. V tem obziru smo pri nas naj na slabšem, ker ima celo mesto Krško samo enega mesarja in ta si nastavlja mesno ceno sam kakor mu drago.

Za oblačila in druge potrebne reči imamo tukaj štiri velike štacunarje, kateri se dobro počutijo. Kaj bi ne mogel poleg enega mesarja tudi drugi dobro izhajati? Torej mesarji, bi li ne hotel kateri od Vas svoje sreče pri nas poskusiti? Upam, da mu ne bi bilo žal.

Naše mestice je sicer malo, toda celo obljudeno in živahno obiskano zavoljo mnogih uradov, sejmov in več večih slavnosti, šol itd. Po Savi plava vsako leto več tisoč plavov (flossov) proti Srbiji; gospodarji in hlapci plavov ostajajo zavoljo mitnice večinoma v Krškem. Vse to preskrbuje samo eden mesar.

Ravno taka se nam godi tudi s kruhom, ker imamo na več ur daleč samo enega peka. Ta pošilja svoje učence na vse strani, da preskrbi ljudi s kruhom — doma pa ga dostikrat tudi za denar ne moremo dobiti. Mislimo, da bi se pri nas tudi drugemu peku ne godilo slabo.

Iz Svibnjega 11. junija. — Kakor se čuje iz raznih krajev, tako moramo tudi pri nas po tožiti, da nas je bila 6. maja t. l. trda slana obiskala, katera nam je pobrala vinsko kapljico in sicer po nekaterih gorah čisto, po drugih le deloma. Pri sedanjem lepem vremenu se je jelo sicer trsje precej lepo obrašati, in še tudi nove mladike imajo nekaj grozdja, ako ravno ne tako lepega, kakor je bilo prvo. 27. maja se je bilo okoli 2. ure popoldan nebo zatemnilo in začel se je usipati debel dež zmešan s precej debelo točo — ki pa škode vendar ni povzročila. Toliko hujše pa je razsajal blisk in tresk: strela je udarila v več dreves, ter jih čisto pokončala. Ubila je, žali Bog, tudi ubogo staro ženico, ki je s polja bežala pod hruškovo drevo. Bodi to vsacemu opomin: ob nevihti ne išči nikdar zavetja pod drevesom!

Fantje iz dolske in Šent-jurške župnije so se stekli. Neki hlapec je bil tako ranjen, da je drugi dan umrl.

V naši občini sv. Križa so se začele priprave za občinsko volitev, ker je volilna doba že koncem t. m. potekla. Pri tej priložnosti Vas opozorujem, dragi volilci! na uvodni članek „Dol. Nov.“ 5. št. I. tečaja.

Domače vesti.

(Občni zbor.) Danes zvečer ob 6. uri ima podružnica sv. Cirila in Metoda občni zbor v „Narodnem domu“, da se voli zastopništvo za veliko skupščino družbe sv. Cirila in Metoda, ki bode 5. t. m. v Ljubljani. Nadejamo se, da se ga bodo gg. udje mnogoštevilno vdeležili.

(V N o v e m m e s t u) je umrl 22. junija gospod Janez Jagodic, c. kr. deželne sodnije svetovalec v pokoju. Ranjki je bil blag mož — in vsigdar pošten narodnjak in veren katoličan. Podpiral je vsa narodna društva. Naj počiva v miru!

(U m r l) je tudi g. professor P. Rafael Klemenčič, kterega se bode pač marsikak izobražen Slovenec spominjal kot vrlega učenjaka in učitelja, ki je ljubil vse lepo in dobro. Star je bil 56 let. Naj v miru počiva.

(O g e n j.) Sv. Rešnjega Telesa dan dopoldne ste pogoreli v Gotnej vasi dve hiši. Zažgali so menda otroci.

(Skala) utrgala se je v Dolenji Straži 20. junija ob pol osmi uri zvečer ter grozen strah naredila. Priletela je namreč z največjo silo doli po hribu, tako, da je globoke jame za seboj puščala ter ko blisk švigala mimo neke kočice, katera bi gotovo njena žrtev bila, ko bi se skali na zraven ležečih drvah ne bilo spodletelo; in ko bi se potem kmalo ne ustavila, zares, tresčila bi na krčmo g. Janeza Čampa, jo podrla in usmrtila več gostov. — Meri ta skala blizo 4 metre ter bajè tehta nad sto centov. Še več takšnih sumljivih skal gleda iz visočine v strah vsej okolici. Bi pač dobro bilo, če bi se za varstvo o tej zadevi kaj storilo. Hvala Bogu, da se ni posebna nesreča vsled tega storila, ter nas tudi za naprej Bog varuj takšnih nezgod!

(N e v i h t a). Dne 27. junija t. l. v jutro okoli 5. ure se je stemnelo nebo, grometi in bliskati je začelo, da je bilo strah. Strela je vdarila v vinograd v Novej gori v tri kleti, ktere so tudi pogorele, v novo sezidani zvonik v Kamanju, a v Cerkvishih je ubila moža Jureta Starašiniča, ko je pasel svojo živino. Dežuje, ljudstvo ne more nič delati, krma pokošena gnije. Ječmen se ne more žeti. Kaj bode vbogi kmet. Veliko rodbin zapušča domovino i išče nove v Ameriki. Trtna uš je konstatirana na Vivodini. Morebiti je uže tudi v vinogradih Drašičkih.

(V državnem zboru) izročil je poslanec g. Viljem Pfeifer prošnjo po letošnjem mrazu poškodovane Šentpeterske občine pri Rudolfovem za odpis davka.

(Načelnik cestnemu odboru v Krškem) je zdaj g. Ivan Pfeifer, trgovec v Krškem.

(Premije za konjerejo) se bodo letos delile v Ribnici 4. septem. za politični okraj kočevski, 9. septembra pa v Št. Jarneji za politične okraje: Krško, Rudolfovo, Črnomelj.

(Lepe slovenske bukvice za otroke) je izdalo društvo „Narodna šola“ v Ljubljani. Take so namreč kakor nemške „Bilderbüchlein“. Pa slike so dosta boljše, in pesmice v njih pa izvrstne; kajti zložil jih je znani slovenski pesnik g. Funtek, učitelj v Št. Vidu pri Zatičini. Bukvice so najlepše darilo za otroke 7 do 9 let stare in stanejo samo 20 kr.

(Družba sv. Mohora) je zopet lepo napredovala. Število članov, katerih je lani bilo 29.590, naraslo je letos na 31.654, torej v enem letu 2064 članov več. Po škofijah razdeljeni so člani tako: Škofija Ljubljanska 12.008, Lavantinska 9658, Goriška 4396, Krška 3034, Tržaška 1594, Sekovska 254, Zagrebška 197, Somboteljska 170, Senjska 120, Videmska 109, Poreška 46.

(Dolenjske Toplice) obiskalo je od 1. do 31. maja 207 gostov in sicer: 22 gospodskih, 37 kmetovalcev, 22 vojaškega stanu, 3 dame, 42 žensk kmetijskega stanu, 2 otroka in 78 prehodnih gostov.

(Kranjska hranilnica) je letos poslala na Dolenjsko za dobrodelne namene naslednje vsote: Podpore potrebnim gimnazijcem v Kočevju 100 gld., v Rudolfovem 100 gld.; šoli za lesno obrt v Kočevju 500 gld.; ubogim učenkam na dekliški šoli v Kočevju 50 gold.; za kranjske šolarje, obiskujoče meščansko šolo na Krškem 50 gld.; za deško ljudsko šolo v Rudolfovem 100 gl.; za dekliško ljudsko šolo v Rudolfovem 50 gl.; požarnim brambam: v Trebnjem 50 gl., v Višnjigori 150 gld., v Šmartnu pri Litiji 100 gld.; konsorciju za dolenjsko železnico za začetna dela 3000 gld.

(Imenovanje.) G. Ljudevit Perko, sodnijski pristav v Velikovci, imenovan je okrajnim sodnikom v Žužemberku; g. sodnijski pristav Alojzij Gregorin v Litiji okrajnim sodnikom na Krškem; sodnijski pristav pri okrožni sodnici v Rudolfovem g. Albin Smola, okrajnim sodnikom za Metliko.

(Posojilnica) v Krškem šteje že 50 družabnikov; posodila je večje in manjše zneske do sedaj 28 udom. Uradni dan je vsak torek ob pol 4. uri popoldne.

(Učiteljsko zborovanje.) Učitelji novomeškega okraja imajo v sredo 7. julija svojo navadno uradno učiteljsko skupščino.

(Iz Metlike.) Ustanovitev podružnice družbe sv. Cirila in Metoda za Metliški okraj s sedežem v Metliki je c. kr. ministerstvo dovolilo.

(Birmo) so imeli premilostni gosp. knezoškof ljubljanski v Boštanji, Leskovci, na Raki, kjer so jih ljudje povsod prav navdušeno sprejeli. Včeraj je bila birma na Čatežu, danes je pri sv. Križu pri Kostanjevici, 3. julija v Šent Jarneji in 4. julija v Škocijanu.

(Preložitev ceste od Št. Petra čez Otočice) je dovoljena in nujni izvršitvi priporočena. V ta namen se bo zgradba te ceste po javni licitaciji oddala v pondeljek 12. julija ob 11. uri dopoldne v mestni hiši v Novem mestu. Stroški so preudarjeni na 3831 gld. 98 kr. — Dotični dražbeni pogoji in načrti, in sploh vse dalje pozvedbe se izvedó osobno ali pismeno pri načelniku cestnega odbora g. Antonu Vrtačiču v Novem mestu. Pismene ponudbe sprejmó se do 11. ure.

(Porotne obravnave), ktere se vršijo pri c. kr. okrožni sodnici v Novem mestu. — Dne 30. junija: Franc Makove, uboj; 1. julija: Jožef Tomšič, uboj; 3. jul.: Matija Sladič, težko telesno poškodovanje in Anton Peče, uboj; 5. jul.: Matija Jakša, Martin in Jožef Stravs, rop; 6. jul.: Janez Sterk in Jožef Barič, goljufiga; 7. julija: Margareta Cunk, detomor; 9. jul.: Franc Pene, uboj; 10. julija: Janez Juršič, uboj.

Razne vesti.

* (Seljencem v Ameriko.) Ker se ljudje še vedno iz naših krajev selijo v Ameriko in mislijo, da se jim bo tam Bog ve kako dobro godilo, naj navedemo tukaj, kako ameriansko ljudstvo misli o naseljevanju. Lansko leto je kongres zedinjenih držav storil sklep, ki tujcem naravnost pravi: Mi imamo dosti delavcev in obrtnikov — mi ne potrebujemo tujcev. Naseljevanje nam je nadležno, nehajte s tem. Nadalje se imajo po tem sklepu kaznovati tisti, ki naseljevanje pospešujejo in tujce vabijo v Ameriko, da bi opravljali dela, katera lahko opravijo Amerikanci sami.

Smešnice.

Nedolžna prekucija.

Strašno vreme se bližuje,
Toča žuga vse pobit',
Babja vraža nasvetuje:
Vse orodje obrnit'.

Kaj je čudež? — Ako posodiš prijatelju desetak za štirinajst dnij, pa ti ga vrne čez jeden teden. Če vprašaš žensko, koliko je stara in ona ti resnico pove.

(Po Rogaču.)

Prva skrb. — Kmet pri zdravniku: „Za bolno ženo in telico sem Vas naprosil, gospod, da mi kaj svetujete. Najpoprej pa prosim kaj za telico, gospod!“

Ponižnost. Stotnik je necega vojaka že muogokrat okregal, ker je bil vedno ves umazan. Ko ga zopet vidi tacega, poskusi ga z lepimi besedami spreobrniti. „Vidiš“, pravi, „vsi tvoji tovariši so tako čedni, ti imaš pa vedno polno madežev na obleki“. „Gotovo, gospod stotnik“, se odreže, „uni pa tudi niso tako ponižni, kot jaz, so vsi bolj ošabni“.

Tudi čviček je za kaj dober. — Krčmar: Kaj pa je to, da dobro vince vlivate v mavho? — Popotnik: Se bojim, da bi mi kisove želodca vkup ne zvelkel; za mavho, ki je strgana, bo pa prav: je ne bo treba ravno šivati.

Loterijske srečke.

Trst 19. junija	42	15	13	86	27
Gradec 26. junija	84	4	82	37	18

Karolina Jagodic roj. Illowsky potrtega srea naznanja v svojem in imenu svojih otrok Franca in Marije tužno vest, da je nje soprog, oziroma oče, gospod

Janez Jagodic,

c. kr. deželne sodnije svetovalec v pokoju, po dolgej mučnej bolezni, previden se svetimi zakramenti za umirajoče danes opoludne v 57. letu svoje dōbe mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb bo de v četrtek 24. junija ob 6. uri popoludne.

Svete maše zadušnice brale se bodō v mnogih cerkvah.

Blagi ranjki bodi priporočen vsem sorodnikom, znancem in prijateljem v blagi spomin in molitev.
Novomesto, 22. junija 1886. [56]

Zahvala.

Za dobrohotno sočutje mej boleznijo, za poklonjene vence povodom smrti našega presrčno ljubljenega očeta, gospoda

Janeza Jagodica,

c. kr. deželne sodnije svetovalca v pokoju, izrekamo vsem prijateljem in znancem posebno pa „Dolenjskemu pevskemu društvu“ za zadnjo čast, ki so mu jo izkazali, vsem uradnikom in meščanstvu za njih mnogobrojno udeležitev najtoplejo zahvalo.

Novomesto, 25. junija 1886.

[58]

Žalujoči ostali.

Šivalni stroj za črevlje

skoro nov, prodaja se zavoljo smrti lastnika mojstra.

[57-1]

Frančiška Suih, v Novem mestu.

Ceglarji,

kteri bi vse poletje opravke imeli sprejemajo se pri grajščinskem oskrbniku na Hmelniku.

[55-1]

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

V. H. ROHRMANN,

naslednik JOS. STRZELBE

v Ljubljani

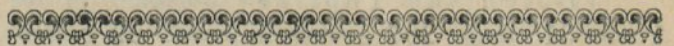
kupuje v vsaki množini po najvišji ceni: češminjevo lubje, norice (Belladonna), jeternik (Leberkraut), sladke koreninice, volovski jezik, šmarnice, kuhinjske kosti, [25-8] i. t. d.

Na Dolenjskem prevzame blago iz prijaznosti gospa

Marija Rohrmann

v Rudolfovem (Novem mestu),

kjer se tudi razno milo (žajfa) in sveče pri enaki kvaliteti po ravno isti ceni dobē, kakor kje drugod, ako se resnična cena pove.

Za Binkošti, za prvo sv. obhajilo in za praznik sv. Rešnjega Telesa priporočamo našo veliko zalogo

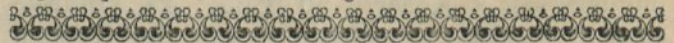
Molitvenikov

v slovenskem, nemškem i. t. d. jeziku. Vse priljubljene knjige imamo v velikih izbirkih in raznovrstnih vezeh v zalogi. Imenike pošljemo na zahtevanje brezplačno.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani,

[46-2]

stolni trg št. 6.

Otesano drevo za stavbo

[59-1]

se prodaja v Ruprēvrhu pri Novomestu.

KLAVIR

v dobrem stanu, se prodaja. — Kje? pove vredništvo „Dolenjskih Novic“.

[53-1]

Učenec

iz dobre hiše, kteri ima vsaj eno latinsko šolo ali realko se sprejme v prodajalnico. — Več o tem pove vredništvo „Dol. Novic“.

[54]

Štaccunska oprava

in orodje zlatarja kakor tudi različna zlatnina in srebrnina prodaja se takoj iz proste roke.

[49-2]

Frančiška Rinki.

V Št. Petru v farovžu

je na prodaj 200 veder belega vina, med njim 40 veder muškaterlja.

[60-1]

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.